

DVANAEST POSTAJA U RUSKOJ KATASTROFI.

Dr. Sarolea profesor na sveučilištu u Edinburgu (Engl.) objelodanio je prošle godine »Utisci o svjetskoj Rusiji«. U oktobru je izašlo treće izdanje. Djelo je imalo upliva i na zadnje engleske izbore. Ono je dapače prevedeno na francuski, njemački, česki, ruski, poljski, mađarski. Tu je vrlo važan predgovor, pa ga evo donosimo.

Boljševistički su diktatori postali regbi manje surovi, a to jedino stoga, jer više nemaju kao nekoć moći, da nametnu svoju volju. Drugi vjetar sada puše. Sada diktatori nemaju sami monopol terorizma. U većini krajeva ruskih postoje protuboljševističke čete, koje upotrebljuju represalije i ubijaju svakoga, koji im je sumnjiv s boljševizma.

Istina sovjetska je vlada bila upotrebila ustrajnu propagandu i korupciju, i tako vani imala nešto uspjeha u diplomaciji. Dapače joj je bilo pošlo za rukom, da nametne svoje savezništvo stranci »Labour Party« u Engleskoj. No to je savezništvo brzo ubilo svog saveznika engleskog. Tako je mala doza homeopatičkog boljševističkog otrova ubila vladu Mac Donalda.

Boljševistička vlada umire lagano uslijed svoje vlastite pokvarenosti i sada troši zadnje rezerve svoje moći. Još ćemo možda nešto čekati do njezina svršetka, ne poradi ekonomskih ili moralnih razloga, nego poradi vojničkih razloga. Vojnička nam povijest Rusije pokazuje obilno — a ništa ne dokazuje kao Napoleonova ruska vojna — da ondje manjkaju putevi a silno je široko tlo i narod raštrkan, pa je zato Rusija zemlja, koja je ideal za vojničku defenzivu, a ne tako za ofenzivu. Sve kad bi proturevolucionarci bili već organizirani, a kad bi njihove vojske stajale spremne: po svoj prilici bi im se isto dogodilo što i velikoj armadi Napoleonovoj g. 1812. Dok se boljševici budu držali velikih industrijalnih gradova, zadržat će svoju nesigurnu vlast. Ali, ma bio kadmudrago njihov konac, taj je siguran. Konac će nadoći, ne izvana, nego iznutra. Boljševike će porušiti ne njihovi neprijatelji, nego će oni sami propasti. Diktatori, (a to je općenito, kad se radi o grabežljivim četama) brzo se među sobom zavade radi plijena i jedan drugog pograbe za grlo.

Ako bih htio napisati prvu povijest ruske katastrofe, u toj bi katastrofi razlikovao više postaja. Tako ću ovdje pokušati, da unesem nešto reda u ovaj kaos. Ruska revolucija nije trajna kriza. Ona ima čitav niz krizâ. Ja nalazim 12 postaja u općoj konfuziji ovih sedam »strašnih godina«.

I. Prva je postaja politička pobuna, koju možemo usporediti engleskoj revoluciji g. 1688. i američanskoj revoluciji g. 1776. To je bio stari sistem vladavine, koji je bio »okupio« Konfederaciju

rusku i koji je igrao veliku ulogu u evropejskim poslovima. Taj se sistem brzo srušio. U jednoj je noći iščezla dinastija, koja se za tri vijeka bila poistovjetovala sa sudbinom ruskog naroda. Ona je nestala, ne stoga jer je bila iskvarena (kako se općenito misli) ili prestala biti korisnom, nego jer nije bila dorasla užasnom naporu svjetskog rata. Carizam je pao, ne stoga jer je narod bio izgubio pouzdanje u svoje vladare, nego jer su ovi bili izgubili pouzdanje u same sebe.

II. Druga je postaja socijalni ustanak, koga možemo usporediti francuskoj revoluciji g. 1789. Kako u Francuskoj, tako je i ovdje jedan stalež izvlastio drugi: prenio je zemlje od vlasnika na seljake. No u Francuskoj je agrarna revolucija, djelomično, bila posljedica zakonskih mjera; u Rusiji je pak ona bila plod nasilja. Ovi su milijuni ostavili bojne jarke i stvorili opću anarhiju, plijeneći ili paleći dvorove »dvorjanstva« ili plemstva, i sami postadoše vlasnicima ruskog tla.

III. Treća je postaja neka socijalistička i komunistička kušnja, koju možemo usporediti socijalističkoj revoluciji g. 1848. i pariškoj komuni g. 1871. Mala četa fanatičara, brojno neznatna obzirom na sve pučanstvo (jedva 1 na 200 osoba) prisvoji vlast, rastjera prvi sabor izabrane konstituante i proglasi diktaturu nad ruskim narodom. Ti fanatičari dokinuše privatno vlasništvo, nacionaliziraše trgovinu i industriju i htjedoše da organizuju komunistički raj. No taj je raj bio komunistički pakao.

IV. Četvrta je postaja Crvena strahovlada, slična vladi Francuske strahovlade g. 1793. i terorizmu francuske komune g. 1871. Kako u Francuskoj, tako i u Rusiji Strahovlada je bila alternativa boljševističkim diktatorima. Ta oni su uza se imali manjinu, pa su se mogli održati na vladi samo pomoću strahovlade. U Francuskoj je terorizam kratko vladao i nije bio upotrebljen na ogromnom prostoru, u Rusiji je takova politika aplicirana na kolosalnom prostoru na sve načine prepredenosti i svim sredstvima moderne civilizacije i barbarskom grozotom, koja nas podsjeća na Atilu i Tamerlana.

V. Peta je postaja sustavno uništenje gornjih i srednjih slojeva. Boljševistički doktrinarci smatraju srednje slojeve svojim najvećim neprijateljima. I ako su diktatori i sami bili buržoazija, intelektualci i novinari, a mnogi su između njih bili milijunaši, nijesu se začali ugnjetavati slojeve intelektualaca i obrtnika. Tako su porušili ovi diktatori ne samo materijalno bogatstvo, nego i pogubili najbolje glave ruskog naroda.

VI. Šesta se postaja razvija ne u Rusiji, nego izvan Rusije. To je tužni eksodus dvaju milijuna prognanika, koji su prisiljeni da lutaju po Evropi i koji su i danas okupljeni u svakom glavnom gradu Evrope i u malenim kolonijama jedva životare. »Diaspora« ruskih bjeGUNACA podsjeća nas na rasulo Židova za prvih vijekova kršćanskih, na progon Hugenota u 17. vijeku, na iseljenje francuskih proturevolucionaraca. To nije samo jedna epizoda ruske ka-

tastrofe, nego je to od neizmjerne važnosti i puno dalekih političkih posljedica.

VII. Sedma je postaja Sovjetska revolucija, a to je grozna vojna protiv vjere uopće i osobito protiv kršćanstva. Sovjetska nauka veli, da je svaka vjera otrovno piće, koje paralizira pučku inteligenciju. Sovjet obvezuje sve članove komunističke stranke na ispovijedanje ateizma. Boljševizam se tako doduše bori protiv svih organiziranih vjera, ali je on sam vjera nove naravi i destruktivan. On Kristovu kraljevstvu suprotstavlja antikristovo kraljevstvo, vjerovanju ljubavi vjerovanje mržnje. Ova protukršćanska vjera nije ništa drugo nego protuslovlje kršćanstva. Ta vjera ima svoje opće vjerovanje, svoje dogme, svoje sveto pismo, svoje apostole, svoje misijonare, svoje ritualne ceremonije, svoje ekumenične sabore, svoja obećanja milenarijska, svoje nagrade i kazni, svoj raj i svoj pakao.

VIII. Osma je postaja sovjetske revolucije: imperijalistička ofenziva, vojnička ofenziva protiv svih plemena, koji su nedavno podvrgnuti bili ruskom carstvu. Tako su uz strahote građanskog rata, ekonomskog rata, vjerskoga rata nadošle i strahote raznih 20 vojna. Premda su se g. 1917. na početku revolucije svi krajevi, koji su sastavljali nekadašnje rusko carstvo, proglasili se autonomnim državama (pozivajući se pri tome na Wilsonovo načelo o samoodređenju). Tako odrediše krajevi na Krimu, oko Volge, u Kaukazu, te Ukrajina. To uradiše tim više, što su sovjetski diktatori bili obećali slobodu i jednakost svim narodima. Ti su diktatori u teoriji najveći pacifiste, ali u praksi poradi logike njihova vjerovanja i uslijed nužde njihova položaja postadoše vlast osvajalačka, agresivna, koja plijeni i guli. Oni su morali ići na osvajanje, jer se inače ne bi bili mogli održati nego na štetu susjednih naroda. Neizbježno je bilo, da bace u ropstvo svu autonomnu rusku državu, od baltičkog do pacifičkog mora.

IX. Deveta je postaja sovjetske revolucije raširenje boljševizma izvan ruskih granica i propaganda u korist svjetske revolucije. Boljševike je tamo zanimalo njihovo vjerovanje i naгон za opstankom. Ta boljševizam nije nacionalni pokret, nego je internacionalni pokret. A kako je boljševizam izaziv svim postojećim vladama, to se on ne bi mogao dugo održati u Rusiji, kad se ne bi raširio i drugdje. Boljševici su tako bili prisiljeni, da se združe s revolucionarcima svih država, ili da takove stvore gdje ih nema. Da postignu taj cilj, poduzeli su sva sredstva, »crni kabinet«, intrige, političku i vojničku presiju, podzemnu agitaciju. I u toj su agitaciji dosta uspjeli. G. 1917. planuše ustanici u Bavarskoj, Galiciji, Ugarskoj, Prusiji. Od g. 1918. do 1921. boljševistički su propagandiste i njihovi agenti vodili sav socijalistički pokret u Evropi.

X. Deseta je postaja bila pokušaj proturevolucije, koja je htjela da se opre boljševističkoj diktaturi i da je zažguši. Ovi su pokušaji proturevolucionarni slični vojnama u Vendeji ili u južnim pokra-

jinama za francuske revolucije. No u Vendeji je bio samo jedan pokus i jedan drugi u Provence, dočim je Rusija morala da se bori na dvanaest mjesta.

Ovi su proturevolucionarni pokusi propali, i ako su ispočetka uspjevali, a jedan ili drugi put gotovo da dođoše do potpunog trijumfa. Često se čulo, da su ti pokusi propali, jer su morali propasti. Istina je pak, da ti pokusi nijesu uspjeli, jer su ih saveznici slabo poduprli: da su ih odlučno pomagali, bili bi i uspjeli. Pokusi su propali i iz geografičkih razloga: silne su poteškoće vojnim ofenzivnim operacijama u širokom kraju, kakov je Rusija, gdje nema puteva.

XI. Jedanaesta je postaja ruske katastrofe pobuna i konačni trijumf seljačkog naroda. Seljaci se na početku priključiše boljševicima. Zanimelo ih je to, što će postati gospodari sve zemlje u svojim selima, kako su boljševici zagospodarili nad imovinom kapitalista po gradovima. To je bilo glavno, zašto su se seljaci pridružili boljševicima i nijesu odobrili proturevolucionarni pokret. Seljacima je odvratna bila boljševistička tiranija, ali su mislili (kao i francuski seljaci natrag 100 godina), da bi im uspjeh proturevolucionaraca opet oduzeo zemlje.

Odnosaј se je između seljakâ i boljševikâ promijenio, kad je sovjetska revolucija pobijedila.

Seljак, koji je sudjelovao u revoluciji, odmah se pretvori u konzervativca, jer hoće da održi ugrabljenu zemlju. Od socijaliste eto ti skrajnog individualiste. I nema tvrđeg individualiste nego li je seljak posjednik.

S druge se strane boljševici baciše na gradove i uništiše kapital, koji se kupio kroz toliko vijekova, pa paralizovaše svu trgovinu i industriju. Uz to nijesu bili sposobni, da sami sebi ma što produciraju. Što se dogodi? Postadoše ovisni o seljacima i njihovoj produkciji. Na to oni nametnuše opresivne takse, narediše seljacima da izruče živež, pa držeći se svoje komunističke politike i metode počеше da bune siromašne seljake protiv bogatih. Seljaci ne htjedoše da daju živež, pa stoga sovjet pošalje ekspedicije vojničke da ih prisili. Seljaci se ispočetka odupriješe silom oružanom, a kada dalje ne mogoše, ili bjehu na tome da nemogoše silu silom da suzbiju, onda se prihvatije pasivnog otpora. Ovaj je otpor sasma i uspio. Seljaci od tada ne htjedoše da više proizvode nego koliko je trebalo za njihove potrebe. Posljedica je toga bila ta, da je najveći dio ruske zemlje ostao neobrađen. Tako je indirekte brzo nastao glad, kakova ne pamti čovječja povijest. Milijuni lješina pokrīše pute nesrećenih pokrajina. I kanibalizam se pojavi. I pučanstvo, koje nije umrlo od gladi, pomrlo je od kuge.

XII. Dvanaesta je postaja ruske katastrofe bezočnost boljševistička: boljševističke su vođe cinički zanijekali komunistička načela. Doslje su kroz četiri godine ovi diktatori triumfirali nad svim svojim neprijateljima; triumfirali su nad provizornom vladom,

nad menčevicima, nad kapitalistima, nad bijelim generalima, nad saveznicima. Ali evo šutljivi otpor neoboružanih seljaka ih je nadvladao. Još više. Pobjediše ih ekonomski zakon i vječni zakoni ljudske naravi.

Boljševicima bi bilo indiferentno, da je gladna godina ugrozila opstanak seljačkog staleža. Ali je glad ugrozio i opstanak iste sovjetske vlade. Sovjeti naime ne mogu da žive, ako milijuni vojnika i činovnika crvene vojske nijesu dovoljno hranjeni i dobro obučeni.

I Lenjin je bio prisiljen pred užasnom gladi i kugom, da proglasi novu ekonomsku politiku. On izjavi, da Rusija nije zrela za komunistam i da ruska revolucija ne može uspjeti bez svjetske revolucije. Treba osvojiti središnju tvrđavu kapitalizma, Veliku Britaniju. Lenjin opet uvede trgovinu i privatnu industriju, pridržavajući nadzor nad ekonomskim radom države. On pozove engleske i američanske kapitaliste, privuče lovce raznih koncesija, ponudi da će prodati ili iznajmiti petrolejske zdence, zlatne i ugljene rudnike. Uspjeh je te nove političke ekonomije, da danas sovjetska vlada sklapa najgora i najodvratnije kapitalističke ugovore.

Ako bacimo jedan pogled na sve ove postaje anarhije i despotizma, rušenja, onda se pred nama razvija ruska katastrofa kao gorostasna melodrama u kinu. Radije je nazivljem melodramom nego li dramom; jer drama nosi u sebi djelo junaka, dok u boljševističkoj katastrofi vidimo tek zlikovce, čete fanatičara, haluciniranih ljudi i ubojica. Međutim ova boljševistička katastrofa pokazuje bitno obilježje, kakovo ima svaka drama ili tragedija klasična. Kao u grčkoj tragediji, tako i ovdje nemilosrdne sile daju obilježje, te svaka faza vodi k drugoj neodoljivom logikom. Regbi da tu iščezava područje ljudske slobode i da je nad nama nemilosrdni usud.

Nadam se, da ću jednom moći opisati ovu mračnu i đavolsku dramu revolucionarnu u potankostima ovih navedenih prizora rušenja i zdvojnosti. Sovjetska tiranija nema u svojoj bitnosti ni jedan elemenat, koji nije destruktivan, pa ne će biti mira u Evropi, dok nestane boljševističkog sistema s lica zemlje.

13. nov. 1924.

Dragutin Sarolea,
sveuč. prof. u Edimburgu.